UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Corpus Juris Canonici

Gregor <XIII., Papst>

M. DC. LXI. Coloniae Munatianae, 1661

De Desponsatione Impvbervm. Titvlvs II.

urn:nbn:de:hbz:466:1-62953

Visual Library

deſiis editis, ac nullo contradictore publicè comparente, licet fama privatum impedimentum deferat parentele, cùm ex parte contrahentium juramenta majorum de ſua propinquitate (ut ſuſpicionis tollatur materia) offeruntur *a*: quid tibi ſit faciendum in caſibus hujuſmodi, quæſiviſti. Ad quod taliter reſpond. quòd ſi perſona gravis, cui fides ſit adhibenda, tibi denunciet, quòd hi, qui ſunt matrimonio copulandi, ſe propinquitate contingant, & de fama vel ſcandalo doceat, aut etiam per teipſum poſſis certificari de plano: non ſolùm debes juramenta parentum ſponte oblata non recipere, verùm etiam eos, qui ſic contrahere nituntur, ſi moniti deſiſtere nequiverint, compellere, ut à tali contractu deſiſtant, vel contra famam hujuſmodi, ſecundùm tuæ diſcretionis arbitrium juramenta exhibeant propinquorum. Alioquin ſi perſona denuncians, non extiterit talis, ut dictum, & de fama *b*, vel de ſcandalo non poterit edocere: ad deſiſtendum monere poteris, non compellere contrahentes.

CAP. XXVIII.

Mulieri, quæ negat ſe in matrimonium conſenſiſſe, non creditur, viro probante contrarium: ſecus ſi probat ſe conſenſiſſe per metum, qui potest cadere in constantem virum.

Honorius III. *Epiſcopo Berguen.* c

CONſultationi *d* tuæ breviter reſpondemus, quòd mulieres, quæ veniunt ad valvas eccleſiæ benedicendæ cum ſponſis, & ibi reclamantes, adfirmant ſe nunquam in eorum matrimonium conſenſiſſe, audiri (ſponſis legitimè probantibus contrarium) non oportet: cùm legitimis & idoneis teſtibus non debeat illarum ſimplex aſſertio prævalere. Sanè illis, quæ benedictione accepta mox à ſponſis aufugiunt, ante carnis copulam ſubſecutam, aſſerentes ſe nunquam in illos veraciter conſenſiſſe, ſed metu illato compulſas verba protuliſſe conſenſus, licet animo diſſentirent: non ſtatim eſt audientia deneganda, ſed de illato metu eſt cum diligentia inquirendum: & ſi talis metus inveniatur illatus, qui potuit cadere in conſtantem *e* virum, erunt non immeritò audiendæ.

CAP. XXIX.

In matrimonio & ſponſalibus debet eſſe libertas, unde in eis promiſſa pœna non obligat.

Gregorius IX.

GEmma *f* mulier nobis expoſuit, quòd cùm T. filia ejus cum C. contraxit *g* matrimonium, B. de Alteno ea occaſione, quòd inter P. filium ſuum, & prædictam puellam intra ſeptennium conſtitutos ſponſalia contracta fuerunt, pœnam ſolvendam à parte, quæ contravenit, in ſtipulatione adpoſitam ab ipſa nititur extorquere. Cùm itaque libera matrimonia eſſe debeant, & ideo talis ſtipulatio propter pœnæ interpoſitionem ſit meritò improbanda: mandamus, quatenus ſi eſt ita, eundem B. ut ab extorſione prædictæ pœnæ deſiſtat, eccleſiaſtica cenſura compellas.

CAP. XXX.

Sponſalia de futuro tranſeunt in matrimonium per carnalem copulam ſubſecutam, ſed non per niſum carnalis copulæ tantùm. h. d. cum ſeq. infrà eodem.

Idem *Epiſcopo Cenomanen.*

IS *h*, qui fidem dedit M. mulieri ſuper matrimonio contrahendo carnali copula ſubſecuta, etſi in facie eccleſiæ ducat aliam & cognoſcat, ad primam redire tenetur: quia licet præſumptum primum matrimonium videatur, contra præſumptionem tamen hujuſmodi non eſt probatio admittenda. Ex quo ſequitur, quòd nec verum, nec aliquod cenſetur matrimonium, quod de facto eſt poſtmodum ſubſecutum.

CAP. XXXI.

Sponſalia de præſenti non ſolvuntur per ſequens matrimonium, etiam carnali copula conſummatum. Sed ſponſalia de futuro etiam jurata ſolvuntur per ſequentia de præſenti.

Idem.

SI inter *a* virum & mulierem legitimus conſenſus interveniat de præſenti, ita quòd unus alterum mutuo conſenſu verbis conſuetis expreſſo recipiat, utroque dicente: Ego te in meam accipio, & ego te accipio in meum, vel alia verba conſenſum exprimentia de præſenti: ſive ſit juramentum interpoſitum, ſive non, non licet alteri ad alia vota tranſire: quòd ſi fecerit, ſecundum matrimonium de facto contractum (etiam ſi ſit carnalis copula ſubſecuta) ſeparari debet, & primum in ſua firmitate manere. Verùm ſi inter ipſos acceſſit *b* tantummodo promiſſio de futuro, utroque dicenti alteri: Ego te recipiam in meam, & ego te in meum, ſive verba ſimilia: ſi alius mulierem illam per verba de præſenti deſponſaverit, etiam ſi inter ipſam & primum juramentum intervenerit (ſicut diximus) de futuro, hujuſmodi deſponſationis intuitu ſecundum matrimonium non poterit ſeparari, ſed eis eſt de violatione fidei pœnitentia injungenda.

CAP. XXXII.

Niſus ad copulam non facit ſponſalia de futuro tranſire in matrimonium.

Idem.

ADoleſcens *c*, qui deſponſatam ſibi per verba de futuro, licet ſæpe niſus fuerit, carnaliter non cognoſcens, cum alia poſtmodum per verba de præſenti contraxit: non primam cum qua nec fuit verum matrimonium ex forma contractus, nec præſumptum, cùm conatus non habuiſſet effectum: ſed ſecundam debet habere uxorem.

DE DESPONSATIONE IMPUBERUM.

TITULUS II.

CAP. I.

Pater pro filio impubere ſponſalia contrahit, pro pubere verò non niſi conſentiat.

Honorius *Euſebio Epiſcopo.*

TUa nos *d* requiſivit fraternitas de filio adulto, quem pater matrimonium vult contrahere, ſi ſine voluntate adulti filii facere poteſt. Ad quod dicimus, ſi aliquo modo non conſentit filius, fieri non poſſe. Poteſt autem filium nondum adultum (voluntas cujus diſcerni non poteſt) pater cui vult matrimonio tradere. Et poſtquam filius pervenerit ad perfectam ætatem, omninò debet hoc adimplere.

CAP. II.

Impuberes ambo vel alter, niſi pro bonis pacis, conjungi non debent.

Nicolaus Papa.

UBi non *e* eſt conſenſus: & infrà. Diſtrictius inhibemus, ne aliqui, quorum uterque, vel alter ad ætatẽ legibus, vel canonibus determinatam non pervenerit,

a *aſſerantur.* b *aut de fama, &c.* c *Beſguenenſ. alit. Beſgueñſ. al. Belguecenſ. al. Beſgueon. al. Bononienſ.* d *Vide Iul. Clarum in Pract. crim. §. fi. q. 6. unde intelliges, quæ ad hunc locum ſpectant.* e *Quis dicatur talis metus, vid. l. qui in aliena. §. fi. ff. de acquir. hær.* f *Vid. conc. Trident. ſeſſ. 24. de reform. mat. c. 9. & Covarr. in Epit. 4. Decr. p. 2. c. 3. §. 1.* g *contraxerit.* h *Præter Henric. Boich. & Præpoſitum, vid. Covarr. in Epit. 4. Decret. p. 1. cap. 4. §. 1.*

a *Vide Sot. 4. ſent. diſt. 27. q. 2. art. 5. Sylveſtrum in ſumma, verbo ſponſalia, q. 10. & Covarr. in epit. 4. Decr. pa. 1.* b *acceſſerit.* c *Præter Doctores, vide Geminianum & Francum in c. 1. idem de deſp. imp. l. 6. Sylveſt. in ſumma, verbo matrimonium, 2. q. 16. & Alc. tract. de præſumpt. reg. 3. præ. 38.* d *C. 2. eod. tit. in 1. compilatione.* e *C. 4. eod. tit. in 1. comp.*

conjungantur: Niſi fortè aliqua urgentiſſima neceſſitate interveniente, utpote pro bono pacis, talis conjunctio toleretur.

CAP. III.

Puberes ſunt, quoad matrimonium, qui ex habitu corporis concipere & generare jam poſſunt.

Iſidorus.

PVberes à pube ſunt vocati, id eſt, à pudentia *a* corporis nuncupati, quia hæc loca primò lanuginem ducunt. Quidam tamen ex annis pubertatem æſtimant: id eſt, eum eſſe puberem, qui xiv. annos impleverit, quamvis tardiſſimè pubeſcat. Certum autem eſt, eum puberem eſſe, qui ex habitu corporis pubertatem oſtendit, & generare jam poteſt. Et puerperæ ſunt, quæ in annis puerilibus pariunt.

CAP. IV.

Ex ſponſalibus contractis cum minore ſeptennio, non oritur impedimentum publicæ honeſtatis: ſecus ſi cum majore vel minore conſentiente poſt ſeptennium: & affinitas ſequens diſſolvit ſponſalia præcedentia de futuro.

Alexander III. *Herford. Epiſc.*

LIteras *b* tuæ fraternitatis accepimus, ex quarum tenore perpendimus, quòd cùm quidam eſſet perfectæ ætatis, quandam puellam in cunabulis deſponſavit: procedente verò tempore matrem puellæ cognovit, & eam in uxorem accepit: [1 *& infra.*] Conſult. t. t. r. quòd ſi præfatus vir matrem puellæ, antequam ſeptimum annum compleſſet, in uxorem accepit, matrimonium non diſſolvas, cùm deſponſationes hujuſmodi nullæ ſint, quæ in cunabulis fiunt *c*. Verùm ſi poſtquam puella ſeptimum annum complevit, prædictus vir matrem ejus accepit uxorem, cùm ſponſalia extunc placere conſueverint: inter eos ſententiam divortii non differas promulgare, nec ipſum filiam, ſeu matrem habere permittas.

[1 *Unde quia dubitas, an hujuſmodi matrimonium ſtare debeat, à nobis exinde conſilium poſtulaſti. Super quo.*]

CAP. V.

Sponſalia nulla, ex defectu conſenſus, non creant publicæ honeſtatis juſtitiam: ſponſalia verò aliqua ſic, licet legitimo modo fuerint diſſoluta.

Idem *Eboracen. Epiſc.*

ACceſſit *d* ad præſentiam noſtram: [1 *& ſ.*] Fr. t. mandamus, quatenus ſi tibi conſtiterit, quòd puella non eſſet ſeptennis, quando G. *e* deſponſata fuit, & poſtea in eum non conſenſerit, & quòd idem G. ab hujuſmodi deſponſatione per te fuerit abſolutus *f*, matrimonium inter eundem Gu. & matrem puellæ celebratum præcipias inviolabiliter obſervari, & eorum prolem denuncies eſſe legitimam: quia deſponſationes & matrimonia ante ſeptem annos fieri non poſſunt, ſi conſenſus poſtea non accedit. Sanè ſi præfata puella ante deſponſationem ſeptimum annum compleverat, licet prædictus vir à deſponſatione ipſius puellæ ipſo jure fuerit abſolutus, cum ea in eum conſentire noluerit: inhoneſtum tamen videtur, ut matrem habeat, cujus filia fuit *g* ſibi deſponſata.

[1 *Nobilis vir VV. filius G. cum literis tuis, ex quarum tenore perpendimus, quòd cùm filiam cujuſdam nobilis viri, cùm eſſet minoris ætatis, deſponſaſſet, & poſtmodum ipſa aſſenſum in hac parte præbente, antequam ad nubiles annos perveniſſet, celebratum eſt inter eos divortium. Procedente verò tempore, defuncto patre puella matrem ejuſdem VV. in* [illegible] *quod quidem factum ſuſtinere cùm nollet, eum* [illegible] *ipſam dimitteret: & quia monitis tuis in hac parte* [illegible] *ſcere, ipſum excommunicationis vinculo innodaſti.* [illegible] *pta ab eo cautione, quòd noſtram adiret præſentiam, & ſ*[illegible] *ſtatutum noſtrum firmiter obſervaret, eundem* [illegible] *ſolutum denunciaſti, & cum literis tuis ad præſentiam* [illegible] *ſiſti: unde præfatus VV. in noſtra præſentia conſtitutus* [illegible] *bis aſſertionem propoſuit, quod puellam ipſam, cùm* [illegible] *ptimum annum, deſponſavit, poſtea antequam ad* [illegible] *perveniſſet, noluit aliquatenus conſentire ut præfatum VV.* [illegible] *rum acciperet, & ita cum patre ſuo in cujus poteſtate* [illegible] *& cum præfato VV. ad tuam præſentiam acceſſiſſet, & cum* [illegible] *puellæ audiſſes, & per eam cognoviſſes, & per patrem* [illegible] *præfatum VV. in virum volebat, ſtatim illum* [illegible] *hujuſmodi deſponſatione publicè abſolutum denunciaſti.* [illegible] *verò pluribus annis mortuo patre puellæ chariſſimus in Chriſto* [illegible] *noſter H. Anglorum Rex ſupradictæ puellæ matrem* [illegible] *tradidit in uxorem, quam idem VV. ut* [illegible] *guineos ſuos & conſanguineos mulieris ſ*[illegible] *& deſponſavit, & ſine contradictione eccleſia* [illegible] *procreavit, & puella fuit alteri viro copulata. Verùm* [illegible] *tineatur in literis ipſis, quod puella ipſa erat* [illegible] *ipſius deſponſatio facta fuit, tamen reſtat, utrum puella* [illegible] *mæ ætati apta matrimonio, an infra ſeptem annos.*]

CAP. VI.

Si impubes deſponſata, & traducta petit [illegible] *alteri nubendi, non auditur, ſi vir jurat ſe eam cognoviſſe* [illegible] *ditur ſi nondum pubes, ſed proxima pubertati* [illegible] *ex ſponſalibus contractis cum impubere majore ſeptennio* [illegible] *blica honeſtas.*

Idem *Norvicen. Epiſcopo.*

COntinebatur *a* in literis tuis, quòd cùm [illegible] puella intra nubiles annos, cuidam [illegible] dita fuerit, & ab ipſo traducta, hæc ad nubiles [illegible] veniens, alii nubendi licentiam poſtulavit, [illegible] in eundem nullatenus conſenſiſſe: [1 *& inſ.*] [illegible] tationi tuæ taliter reſpondemus, quòd cùm [illegible] habeatur expreſſum, quòd ſi vir dixerit, quòd [illegible] ſuam cognoverit *b*, & mulier negaverit, [illegible] eſt veritati: præfato viro, qui dicit ſe mulierem [illegible] cognoviſſe, fides eſt adhibenda, ſi id firmaverit [illegible] to. Si autem fuerit ætati proxima, ut in xi. [illegible] annum & cum ſuo aſſenſu deſponſata, & cognita [illegible] dem viro, ſeparari non debet, præſertim cùm [illegible] ejus ipſam fuiſſe ætatis legitimæ fateretur. [illegible] puella intra nubiles annos, alicui deſponſata [illegible] licet alicui de conſanguinitate ipſius, cui deſponſata fuerit, eam ducere in uxorem, nec fas eſt eidem [illegible] conſanguinitate ſponſæ, ſibi aliquam copulare.

[1 *Traductus verò vir proponit, quòd licet* [illegible] *num fortè nondum xii. attigiſſet, cùm ei tradita fuit* [illegible] *adeò tamen ætati proxima, quòd ipſam carnali* [illegible] *vit. Inde eſt quòd cùm ipſa eidem viro dicit* [illegible] *nos conſuluiſti utrum alii poſſit nubere.*]

CAP. VII.

Si majores ſeptennio contrahunt ſponſalia, [illegible] *tem reſilire poteſt. hoc primò. Et ille, qui primò ſit pubes,* [illegible] *expectabit. hoc ſecundò. Quòd ſi tempore contractus* [illegible] *bes, non ille, ſed alter factus pubes reſilire poteſt. hoc tertiò.*

Idem *Barhonen. Epiſc.* d

---

a *C. 7. eod. tit. in 1. comp. vid. præ cæteris Hoſtienſem.* b *C. 5. eod. tit. in 1. comp. & poſt conc. Lat. ſub Alex. III. p. 12. c. 2. & de impedimento juſtitiæ publicæ honeſtatis, vid. conc. Trid. ſeſſ. 24. de refor. matr. c. 3. vid. ſuprà citatos tit. præc. c. ad audientiam. & Covarr. in ep. 4. deciſ. p. 1. c. 2.* c *Vide leg. quantum ff. de ſponſ.* d *C. 6. eod. tit. in 1. comp. & poſt conc. Lat. ſub Alex. III. p. 6. c. 7.* e *al. V. al. ita: quando ab G. deſponſata: al. ab V. deſponſata.* f *vide citatos c. præcedenti.* g *fuerat.*

a *C. 8. eod. tit. in 1. comp. & poſt conc. Lat. ſub Alex. III.* [illegible] b *cognovit.* c *Vid. Trid. ſeſſ. 24. de reform.* [illegible] d [illegible] *al. Barthonenſ. ſed ut plurimùm, Barhonenſ.*

Du

De *a* illis qui intra annos aptos matrimoniis ſponſalia contrahunt, ſive uterque, ſive alter reclamet antequam ad annos matrimoniis aptos pervenerint, & poſtulent ſeparari, non ſunt ullatenus audiendi. Si verò alteruter iſtorum ad annos pubertatis pervenerit, intra eoſdem annos altero exiſtente cùm ſponſalia contrahunt: ſi is, qui minoris ætatis eſt, cùm ad annos illos pervenerit, reclamaverit, nec in alterum voluerit conſentire, judicio eccleſiæ poterunt ab invicem ſeparari. Mulier autem, quæ poſtquam annos nubiles attigit, ei, qui nondum ad annos aptos matrimoniis venerat, nupſit, cùm in eum ſemel conſenſerit, amplius non poterit diſſentire, niſi ipſe cui nupſit, poſtquam ad legitimam ætatem pervenerit, in eam ſuum negaverit præſtare conſenſum. *b*

CAP. VIII.

Impuberes ſponſalia contrahentes ante pubertatem ſeparari non debent, ſed poſt pubertatem poſſunt, ſi contradicunt ſponſalibus, niſi copula carnalis intervenerit.

Idem *eidem.*

A Nobis *c* tua diſcretio requiſivit, utrum iis, qui infra annos nubiles matrimonii nomine conjunguntur, vel eorum alteri, antequam ad annos aptos matrimonio perveniant, liceat à matrimonio tali diſcedere. Ad quod reſpondemus, quòd pro eo, quod ante nubiles annos conjugalem conſenſum non habent, uſque ad legitimam ætatem expectare tenentur: & tunc aut confirmetur matrimonium, aut (ſi ſimul eſſe noluerint) ſeparentur, niſi *d* carnalis commixtio antè intervenerit, cùm interdum illa tempus anticipare ſoleat pubertatis.

CAP. IX.

Minores apti ad matrimonium ex contractu matrimonii obligantur, niſi violentia intercedat.

Idem *Genuen. Archiepiſc.* *e*

De illis *f* qui in minori ætate deſponſantur: [1 & ſ.] Reſpondemus, quòd ſi ita fuerint ætati proximi, quòd potuerint copula carnali conjungi, minoris ætatis intuitu ſeparari non debent *g*, ſi unus in alium viſus fuerit conſenſiſſe, cùm in eis ætatem ſuppleviſſe malitia videtur: ſed cujuſcunque ſint ætatis, ſe poſſunt per illatam violentiam excuſare, niſi poſt violentiam conſenſus accedat.

[*1 Traduntur & conjunguntur, & proceſſu temporis divortium poſtulant, minorem allegantes ætatem, aut vim ſibi à parentibus factam, hoc ing. t. r.*]

CAP. X.

Contractus ante pubertatem, etiam cum niſu carnalis copulæ, non facit matrimonium.

Urbanus III. *Cenoman. Epiſcopo.*

Atteſtationes *h* ſuper cauſa matrimonii, quæ inter H. juvenem & G. mulierem vertitur, accepimus, & ipſis inſpectis nobis innotuit, quòd prædictus juvenis nondum duodecimum annum attigerat, cùm præfatam G. accepit uxorem: & licet niſus fuiſſet (ſicut uterque confeſſus eſt) ipſam corrumpere, mulier tamen credit ſe virginem evaſiſſe: verùm ipſe antequam ad annum xiv. perveniſſet, à memorata muliere receſſit, quem cum xvii. annos habeat, eadem pro viro ſibi vindicare contendit: [1 & infra.] Conſultationi tuæ taliter reſpondemus, quòd ſi mulier per idoneos teſtes probare nequiverit, quòd poſt xiv. annum ætatis ſuæ, vel circa finem xiv. anni prædictus juvenis conſenſiſſet in eam, ab ipſo juramento recepto, quòd poſtquam ad legitimam ætatem pervenit, ipſam habere non conſenſit in uxorem: ab impetitione mulieris eum potes & debes abſolvere, & ad alia vota utrique dare licentiam tranſeundi.

[*1 Sed cùm vir xvii. annos habeat, eam recipere contradicit. Unde quia donec nos ſuper ipſa conſuleres, non duxiſti in prolatione ſententiæ procedere.*]

CAP. XI.

Si major invitus contraxit ſponſalia cum minore, non tenetur ipſum expectare donec veniat ad ætatem adultam.

Idem *Piſano Archiepiſcopo.*

Ex literis *a* tuæ frat. accepimus, quòd puella quædam anno xii. jurata fuit & deſponſata cuidam puero ix. vel x. anno *b*, & tempore procedente, de voluntate parentum potius, quàm de ſua (ſicut adſerit) ad domum patris pueri *c* adducta, ubi dolens & invita, minis parentum impulſa, moram fecit per annum & amplius, & tandem inde recedens, ad domum propriam eſt regreſſa: [1 & ſ.] Cùm autem dictus puer nondum ad xiv. annum pervenerit, nec ad eandem carnaliter acceſſum habuit, diſ. tuæ taliter reſpon. quòd ſi puella commonita, ut donec compleat idem per annum xiv. expectet, non duxerit expectandum: ei ſecundùm ea, quæ propoſita ſunt, accipiendi alium virum liberam tribuas facultatem. *d*

[*1 Commonita verò à matre ſua, & à te, poſtmodum ad eum redire penitus contradixit, aſſerens, quòd nunquam eum voluit, nec vult in virum habere, ſed nubendi alii poſtulat facultatem. Unde quia quid ſuper hoc agendum ſit, à nobis, tua frat. requiſivit.*]

CAP. XII.

Sponſalia contracta cum minore ſeptennio, per cohabitationem mutuam poſt ſeptennium convaleſcunt, & inducunt publicæ honeſtatis juſtitiam: ſolvuntur tamen per matrimonium de præſenti.

Clemens III.

Duo pueri *e* Guillelmus & Guillelma matrimonialiter ſunt conjuncti, puero vi. puella verò vii. annum agente: qui ſimul per tres annos manſerunt: tunc pater puellæ ſubtrahens eam ſponſo, ipſam alteri N. nomine copulavit, cum quo per vii. annos quietè permanſit: ipſe verò tunc reliquit eandem, quia credebat eam alium virum habere, illum ſcilicet *f* cui prius fuerat deſponſata. Prior autem ſponſus ad annos diſcretionis perveniens, à prædeceſſore tuo contrahendi cum alia licentiam impetravit: qui quandam nomine S. conſobrinam prioris in uxorem accepit, & cum ea per aliquod tempus exiſtens, eam (ut ipſe fatetur) carnaliter non cognovit, licet illa *g* ſe ab eo cognitam adſeveret. Cùm autem pater memoratæ Guillel. eam vidiſſet à ſecundo viro relictam, prænominatum Guillel. cui prius eam deſponſaverat, compulit ut S. nepotem ſuam omninò dimitteret, & ad Guillelmum ſuam deſponſatam rediret: qui poſtmodum per biennium cohabitavit eidem. Quia igitur quid tibi faciendum ſit, poſtulas edoceri: Breviter reſpondemus, quòd impediente puerili ætate matrimonium inter G. & G. non fuit: & licet idem poſtquam illa nupſit alii, potuerit aliam ducere uxorem, tamen quia dictam S. duxit conſobrinam mulieris ejuſdem, ſive eam cognoverit ſive non, non debet tamen cum eadem S. propter publicæ honeſtatis juſtitiam remanere, nec ad primam habere regreſſum, quia alteri fuit legitimè copulata: & infrà. Cùm verò vir caput ſit mulieris: & Guillelmus dicat ſe non cognoviſſe prius S. ſupradictam: aliam, ſi voluerit,

---

a *C. 9. eod. tit. in 1. comp. & poſt conc. Lat. p. 26. c. 29. & vide Covarr. in ep. 4. Decr. c. 1. §. 1.* b *Vide l. nuptias. cum ſimilib. ff. de rit. nupt.* c *C. 10. eod. tit. in 1. comp. vide Covarr. citatum ſup. c. de illis.* d *carnis.* e *Ianuenſi.* f *C. 12. eod. tit. in 1. comp. & poſt conc. Lat. p. 50. c. 41. §. de illis verò.* g *Vide l. pe. ff. quando dies leg. ce. & l. continuus. §. cum ita. ff. de verb. obl.* h *C. 13. eod. tit. in 1. comp. vide Covarr. in ep. 4. Decr. p. 1. c. 4. §. 1. num. fin.*

a *C. 14. eod. tit. in 1. comp.* b *annorum.* c *ducta. al. abducta.* d *Vide l. ſi pater. & ibi Bart. C. de ſponſal.* e *Ca. un. eod. tit. in 2. comp. vide Sylveſt. in ſumma, verbo ſponſ. & Sot. 4. ſent. diſt. 27. q. 2. art. 2. & ſeq.* f *Alias, ita: Guillelmum ſcilicet, &c.* g *ea.*

poterit ducere in uxorem, & S. viro legitimo copulari: poſt ſeparationem verò, pro vitando populi ſcandalo, utrique ad tempus eſt pœnitentia injungenda. Si verò legitimè conſtaret ipſam S. ab eo ſive poſt, ſive antea cognitam extitiſſe, neutri, vivente altero, dabitur licentia contrahendi. Remanebit ergo Guillelma cum M. impoſita ipſi M. ad tempus pœnitentia competenti, qui pro ſua opinione ſola Guill. (judicio eccleſiæ non requiſito) dimiſit.

CAP. XIII.

Accuſari non poteſt matrimonium, quod non eſt, ut ſi cum minori ſeptennio ſit contractum: denunciari tamen poteſt impedimentum, ne contrahatur in poſterum.

Innocentius III. *C. & P. quondam filiis Malebrancæ.* a

AD diſſolvendum *b*, quod factum fuerat inter I. & S. [1 & ỹ.] Accuſatione pro puella ſuper conſanguinitate propoſita, præfatus I. multas exceptiones propoſuit: per quas nitebatur vos ab accuſatione multipliciter removere: [2 & ỹ.] Interloquendo pronunciavimus, inter juvenem & puellam nec matrimonium nec ſponſalia fuiſſe contracta: cùm conſtet puellam nondum ad ſeptennium perveniſſe. Quocirca nec accuſatio locum habebat, cùm non eſſet, quod poſſet legitimè accuſari. Denunciari tamen poterat conſanguinitas, ut interdiceretur matrimonium contrahendum. Ad denunciationem ergo legitimè probandam terminum adſignamus, ſalvis exceptionibus non ſolùm propoſitis, ſed etiam proponendis. Ne verò quicquam in puellam interim adtentetur, auctoritate Apoſt. interdicimus, ne in negotio de novo procedatur ulterius, donec vel à denunciatione ceſſetur, vel ea probata ordine judiciario procedatur. Quòd ſi contra interdictum noſtrum in præjudicium ipſius aliquid fuerit adtentatum, id *c* irritum eſſe decernimus, & viribus omninò carere.

[1 *Filiam quondam M. ſuper matrimonio contrahendo, in noſtra & fratrum noſtrorum præſentia fuit propoſitum, quòd cùm dicta puella nondum ad ſeptennium perveniſſet, de ipſa nec matrimonium contrahi, nec ſponſalia potuerunt: defuit etiam conſanguineorum aſſenſus, qui præcipuè ſunt in talibus requirendi: quod & ſi ætas ſufficiens extitiſſet, & conſanguineorum interveniſſet aſſenſus, perſonæ tamen non ſunt idoneæ ad matrimonium contrahendum, linea conſanguinitatis obſtante.*]

[2 *Cumq; ſuper exceptionibus ipſius fuiſſet diutius diſceptatum, auditis & intellectis quæcunq; fuerunt hincinde propoſita, de conſilio f. n.*]

CAP. XIV.

Si quis per verba de præſenti contrahit cum impubere, in qua ætatem malitia non ſupplet, intelligitur non matrimonium, ſed ſponſalia contraxiſſe, etiam ſi ſubarratio interceſſerit.

Idem *Epiſcopo Abbaten.* d

TVæ nobis *e* exhibitæ literæ continebant, quòd quidam filiam ſuam circiter xii. annos habentem, cuidam nobili deſponſavit, qui ſubarravit eandem, conſenſu mutuo accedente: [1 & ỹ.] Quia verò nobis conſtare non potuit, cujus ætatis eſſet puella, cùm eidem viro extitit deſponſata, cùm dicatur, quòd circiter xii. annos habebat, utrum ne prudentia tunc in illa ſuppleret ætatem: reſpondemus, quòd ſi puella nubilis non erat ætatis, cùm ſæpè fatus *f* vir deſponſavit eandem, & ætatem in ea prudentia non ſupplebat, proculdubio inter eos non conjugium, ſed ſponſalia contracta fuerunt, quamvis ab ipſo viro eadem fuerit ſubarrata.

[1 *Super nuptiis aliquantulum prorogatis, pater puellæ viam univerſæ carnis ingreſſus eſt, eo autem rebus humanis exempto, puellæ avunculus ſupradictam ipſam alteri matrimonio copulavit, & ille qui prius deſponſaverat eandem, cum ipſa matrimonium contraxit. Tuus autem prædeceſſor attendens, quòd cum eo non poterat permanere, cujus filiam legitimè deſponſaverat, inter eos divortii ſententiam promulgavit. Poſtmodum autem mortuo viro ſecundo, qui ſupradictam puellam duxerat in uxorem, ipſa ſe tertio copulavit, illo vivente qui prius eam deſponſaverat. Ceterum, tam ipſa quàm vir idem te duxerunt humiliter [illegible], utrum licitè valeant commorari: tu verò deliberatione [illegible] ſpondiſti, quòd primo ſponſo vivente alter non potuit legitimè copulari. Sed quia tua eccleſia poſtulavit, ut ſuper hoc ſed. Apoſt. conſuleres, procedere diſtuliſti, nobis humiliter ſupplicans, ut [illegible] hoc tibi reſcribere dignaremur.*]

DE CLANDESTINA DESPONSATIONE.

TITVLVS III.

CAP. I.

Pro clandeſtino matrimonio non præſumitur, ſed illi [illegible] incumbit onus probandi.

Ex concilio Arelaten.

SI quis clàm deſponſaverit aliquam, & mulier vel vir negat hujuſmodi deſponſationem: [illegible] incumbit probatio.

CAP. II.

Qui matrimonium clandeſtinè contraxerunt, altero negante [illegible] utroq;, non adparente legitima exinde probatione, [illegible] ab eccleſia non compelluntur: & ſi illud publicaverint, [illegible] conſpectu eccleſiæ factum comprobabitur, niſi rationabilis cauſa [illegible] ſit, quæ impediat. h. d. litera inhærendo.

Alexander III. *Beluacen. Epiſcopo.*

QVòd *b* nobis: [1 & ỹ.] Si enim matrimonia [illegible] occultè contrahuntur, quòd exinde legitima probatio non appareat: ii, qui ea contrahunt, ab eccleſia [illegible] ſunt aliquatenus compellendi. Verùm ſi perſonæ contrahentium hæc voluerint publicare, niſi rationabilis cauſa præpediat, ab eccleſia recipienda ſunt & approbanda, tanquam à principio in eccleſiæ conſpectu contracta.

[1 *Ex tua parte ſignificatum eſt, ut de clandeſtinis matrimoniis diſpenſare deberemus, non videmus quæ diſpenſatio [illegible] his ſit.*]

CAP. III.

Cùm matrimonia ſunt contrahenda, debent per Presbyteros in eccleſia edicta proponi, adſignato termino, intra quem, qui voluerit impedire, impedimentum opponat: & ſi probabilis [illegible] fuerit de impedimento, interdicatur matrimonium, donec [illegible] gnoſcatur. hoc primo uſq; ad §. Si quis.

Innocentius III. *in Concilio generali.* c

CVm inhibitio copulæ *d* conjugalis ſit in ultimis tribus gradibus revocata, eam in aliis volumus diſtrictè ſervari. Vnde prædeceſſorum noſtrorum veſtigiis inhærendo, clandeſtina conjugia penitus inhibemus, prohibentes etiam, ne quis ſacerdos talibus intereſſe præſumat. Quare ſpecialem quorundam locorum conſuetudinem ad alia generaliter prorogando, ſtatuimus, ut cùm matrimonia fuerint contrahenda, in eccleſiis per Presbyteros publicè proponantur *e*, competenti termino præfinito: ut intra illum, qui voluerit & valuerit, legitimum impedimentum opponat, & ipſi Presbyteri nihilominus inveſtigent, utrum aliquod impedimentum

a *Al. Malabrancæ.* b *C. 1. eod. tit. in 3. comp. vid. Sotum ca. ſuperiori citatum.* c *illud.* d *Abertaden. al. Albertaden. al. Albeten. al. Abbataden.* e *Ca. 2. eod. tit. in 3. comp. vid. Covarr. in epit. 4. Decret. part. 1. c. 4. §. 2. num. 2.* f *ſæpè præfatus, al. ſæpè dictus.*

a *Clandeſtinas deſponſationes & conjugia [illegible] cit conc. Trid. ſeſſ. 24. de refor. matr. c. 1. unde ceſſant hæc [illegible] rum altercationes interpretum.* b *C. 3. eod. tit. in 1. comp.* [illegible] *conc. Lat. p. 50. c. 17.* c *Scilicet Lat. c. 51.* d *Cum [illegible] matr. in 4. comp.* e *proponatur.*

dimentum